

УДК 343.322

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.37>**Іван Слюсарчук,**

докт. юрид. наук, професор

Національної академії Служби безпеки України

Наталія Варенья,

канд. юрид. наук, здобувач

Національної академії Служби безпеки України

СУТНІСТЬ ПІДРИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті зазначається, що на тепер у нормативно-правових актах, на основі яких мають приймаються рішення, відсутнє чітке визначення поняття «підривна діяльність», яке вживається у ст. 111 Кримінального кодексу України «Державна зрада». Визнання підривною діяльністю дій, що за сукупністю становлять загрозу для національної безпеки, зумовлює необхідність її визначення як діянь суспільно небезпечних, які завдають шкоди об'єкту кримінально-правової охорони. Встановлено, що зазначене сприятиме спрощеній класифікації таких дій та, відповідно, підвищить ефективність застосування норми.

Обгрунтовано, що відсутність окремого визначення сутності поняття «підривна діяльність» призводить до суб'єктивного оцінювання наявності у діях та наслідках ознак злочину за ст. 111 як слідчими і прокурорами, так і суддями. Доведено тезу про необхідність визнання підривною діяльністю дій, що за сукупністю становлять загрозу для національної безпеки, зумовлює необхідність її визначення як діянь суспільно небезпечних, які завдають шкоди об'єкту кримінально-правової охорони.

Водночас у разі застосування поняття «підривна діяльність», на думку авторів, з'ясування мотиву і мети є необхідним тоді, коли необхідно визначити чітку ознаку суб'єктивної сторони конкретного складу злочину (мету збирання, а також передавання чи виголошення розміщення даних, які підпадають під зміст відомостей, що становлять державну таємницю, за окремими показниками чи за їх сукупністю). Важливо, що таке спонукання зумовлене внутрішніми потребами, ідеологічними поглядами та інтересами людини, а метою є очікуваний результат, якого прагне особа, усвідомлюючи шкоду для конкретних органів державної влади чи окремих громадян.

Зокрема, авторами пропонується враховувати загальну громадсько-політичну обстановку, в умовах якої з'являється, публічно виголошується конкретна інформація, спробувати встановити причинно-наслідкові зв'язки, а також виявити можливі мету й мотиви появи такої інформації. Це дасть змогу висунути кілька найбільш вірогідних версій щодо осіб суб'єктів маніпулятивного впливу – замовника, координатора або організатора чи безпосереднього виконавця впливу.

Тому пропонується до дискусії деякі підходи щодо визначення поняття «підривна діяльність», з'ясування його сутності та обгрунтовується необхідність застосування цього поняття на законодавчому рівні саме у такому визначенні.

Ключові слова: поняття, підривна діяльність, завдання шкоди, відповідальність, діяння, загрози, державна таємниця, публічна особа.

Постановка проблеми. Будь-який вид суспільної діяльності потребує наявності фахового категоріально-поняттєвого апарату, без якого у професійному спілкуванні виникають певні складнощі. Зазначене може бути результатом нерозуміння або неправильного сприйняття тих або інших понять. Особливої ваги це набуває в галузі права, коли на основі суб'єктивного розуміння певного поняття суддя приймає рішення, у результаті чого особа може бути або притягнена до кримінальної відповідальності, або визнана невинною. Така проблема може виникнути, коли відсутнє чітке визначення поняття у нормативно-правових актах, на основі яких мають приймаються рішення.

Серед інших таким поняттям є «підривна діяльність», що вживається у ст. 111 Кримінального кодексу України «Державна зрада»: «1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України...» [1].

Аналіз останніх досліджень. Окремі дослідження поняття «підривна діяльність» здійсню-

вали такі науковці, як: З. Загинеї, О. Бантишев, М. Мельник, М. Хавронюк, В. Шлапаченко, Н. Кончфук, А. Ткаліч, Ю. Александров, В. Картавцев та інші. Однак аналіз наукової та емпіричної бази засвідчує, що окремі наукові пошуки з цієї тематики мають фрагментарний та ситуативний характер.

Метою статті є дослідження окремих підходів щодо визначення поняття «підривна діяльність» та обґрунтування необхідності його впровадження та застосування на законодавчому рівні.

Виклад основного змісту. Одним з найважливіших чинників незалежності держави та протидії негативному інформаційному впливу на свідомість громадян є чітко визначений юридичний підхід до правової оцінки дій окремих осіб або організованих груп у сфері надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, що підпадає під відповідальність за ст. 111 Кримінального кодексу України (державна зрада).

На жаль, натепер у ККУ відсутнє окреме визначення підривної діяльності, що призводить до суб'єктивного оцінювання наявності у діяч та наслідках ознак злочину за ст. 111 як слідчими і прокурорами, так і суддями. Визначення цього терміна взагалі виявилось поза межами правового поля України. У нормативно-правових актах згадується дещо інший термін – «розвідувально-підривна діяльність». Але й щодо цього терміна є низка невизначеностей, відсутнє чітке розуміння поняття.

Так, у Концепції розвитку сектору безпеки й оборони України, що затверджена Указом Президента України від 14.03.2016 року № 92/2016, основними завданнями сектору безпеки й оборони визначено захист конституційного ладу, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення громадської безпеки та охорони державної таємниці, іншої інформації з обмеженим доступом (Розділ II «Засади розвитку сектору безпеки і оборони»). Розділ 4 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 року № 287/2015 (Основні напрями державної політики національної безпеки України), визначає одним із пріоритетів забезпечення інформаційної безпеки виявлення суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або вико-

ристовуються РФ для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності. Закон України від 21.06.2018 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України» згадує про розвідувально-підривну діяльність проти України лише у ст. 19 як один із напрямів забезпечення державної безпеки Службою безпеки України. Проте Закон України від 25.03.1992 року № 2229-XII «Про Службу безпеки України» у ч. 4 ст. 24 лише визначає, що Служба безпеки України відповідно до своїх основних завдань зобов'язана здійснювати контррозвідувальні заходи з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України. Закон України від 26.12.2002 року № 374-IV «Про контррозвідувальну діяльність» згадує у ст. 7, що підрозділи та співробітники СБУ мають право здійснювати контррозвідувальні операції та відповідні оперативні й оперативно-технічні заходи з метою попередження, своєчасного виявлення і припинення розвідувально-підривної діяльності на шкоду державній безпеці України.

Незважаючи на відсутність конкретних визначень понять розвідувально-підривної та підривної діяльності, протягом останніх років суттєво збільшилася кількість записів у Єдиному реєстрі досудових розслідувань щодо злочинів, передбачених ст. 111 КК України. Тому для повноти аналізу необхідно розглянути й тлумачення зазначених термінів судами у вироків за ст. 111 КК України, пов'язаних із вчиненням державної зради у формі надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Так, наприклад, Каланчацький районний суд Херсонської області 25.09.2014 р. визнав винною за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК України, особу, що умисно вчинила шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності та державній безпеці України, яка виразилась у наданні представнику іноземної держави допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. Як докази було визначено, що передані особою представнику іноземної держави відомості про чисельність особового складу, види та кількість озброєння і військової техніки, місця базування і переміщення частин та з'єднань ЗС України на території Каланчацького району Херсонської області в період березня 2014 року належать до відомостей військового характеру; інформація, передана особою у зазначених вище

обставинах, станом на березень 2014 року мала велике значення; у разі передачі такої інформації представнику іноземної держави могла бути нанесена шкода обороноздатності та державній безпеці України шляхом створення умов щодо викриття системи рубежів та позицій підрозділів ЗС України, унеможливлення виконання ними завдань за призначенням та їх вогневого ураження; представники іноземної держави могли використати цю інформацію для підривної діяльності проти України [1].

В іншому разі особу було визнано невинуватою та виправдано за статтею 111 ККУ за відсутністю складу злочину. Івано-Франківський міський суд Івано-Франківської області відзначив, що у цьому разі мало місце умисне надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, а не безпосереднє здійснення ним підривної діяльності проти України та шкоду її обороноздатності у сучасних умовах. Тобто не було доведено, що особа своєї дії здійснювала умисно саме для надання іноземній державі, іноземній організації чи їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, а згідно зі ст. 34 Конституції України, кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Крім того, судом було зазначено, що відповідно до ст. 10 Конвенції про права людини і основоположні свободи від 04.11.1950 р., що ратифікована Україною 17.07.1997 р. та яка згідно з ч. 1 ст. 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Будь-яких доказів існування законодавчого обмеження права на свободу слова щодо розголошення інформації про учасників бойових дій чи критики їхньої діяльності у зоні проведення АТО, у тому числі в іноземних засобах масової інформації, зокрема Російської Федерації, стороною обвинувачення суду не надано. За таких обставин з наданих стороною обвинувачення доказів суд визнав неспіттвердженням обвинувачення особи в умисному вчиненні ним як громадянином України шкоди обороноздатності України шляхом діяння, що виразилось у наданні іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам

допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, а тому суд виключив з обвинувачення цієї особи вчинення інкримінованих за ч. 1 ст. 111 ККУ України дій, оскільки вказане є реалізацією ним права на свободу слова та вираження поглядів [2].

Неконкретність термінології, вочевидь, не дає змогу одностайно визначити провину у скоєнні підривної діяльності громадянами України. Будь-які дії, спрямовані на надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, можуть мати різні суб'єктивні трактування. Таким чином, стає очевидною необхідність невідкладного внесення у нормативно-правові документи конкретних визначень.

Так, наприклад, у Кримінальному Кодексі Республіки Казахстан міститься таке визначення державної зради (ст. 175): умисні діяння громадянина Республіки Казахстан, що виразилися в переході на сторону ворога під час збройного конфлікту, а так само у шпигунстві, видачі державних секретів іноземній державі, міжнародній або іноземній організації або їх представникам, а так само в іншому наданні їм допомоги в проведенні діяльності, спрямованої проти національних інтересів Республіки Казахстан [3]. І хоча у такій редакції взагалі відсутній термін «підривна діяльність», чітко визначено, що під державною зрадою розуміється будь-яка допомога іноземній державі, міжнародній або іноземній організації або їхнім представникам у проведенні діяльності, спрямованої проти національних інтересів держави, що дає змогу уникнути дуалістичних трактувань щодо визнання навмисності таких дій.

Аналогічним чином висвітлюється питання державної зради у Сполучених Штатах Америки. Там питання державної зради взагалі винесене у розділ 3 статті 3 Конституції США та визначає, що зрада проти Сполучених Штатів полягає у веденні війни проти них або у підтримці їхніх ворогів та надання їм допомоги. Жодна особа не може бути визнана винною у зраді без свідчення двох свідків цього діяння або без особистого визнання провини на відкритому засіданні суду. Конгрес має право встановлювати покарання за зраду, але засудження за зраду не тягне за собою обмеження у правах нащадків або конфіскації майна інакше, ніж при житті засудженої особи [4].

З наведених прикладів міжнародного досвіду випливає, що більш повне визначення державної зради без введення додаткових термінів дасть змогу уникнути юридичних казусів та неоднозначних трактувань. Проте слід пам'ятати й про необхідність наявності без-

заперечної та досить вагомої доказової бази звинувачення, щоб уникнути можливих зловживань у сфері свободи слова тощо.

Відзначимо позиції О. Бантишева та О. Шамари, які вважають, що суспільна небезпека злочинів проти основ національної безпеки України, зокрема і державної зради, полягає насамперед у створенні, формуванні негативних, шкідливих, суспільно небезпечних зв'язків і відносин, за наявності й в умовах яких стає можливим заподіяння шкоди правоохоронним благам [5].

Позиція вчених, виражена в іншому підході, є більш вдалою, об'єктом складу злочину «державна зрада» варто визнавати не національну безпеку у сфері державної безпеки, воєнній, інформаційній, економічній і науково-технологічній сферах, а, швидше, суспільні відносини, що забезпечують національну безпеку, оскільки злочин завжди спрямований на зміну суспільних відносин, а не на заподіяння шкоди чомусь іншому [6].

Підривною визнається будь-яка діяльність, що пов'язана зі спробою зміни вищих органів державної влади нелегітимним шляхом; із втручанням у міжнародну чи внутрішню політику; зі спробою зміни території чи зниження обороноздатності України; з ужиттям заходів щодо посилення економічної залежності від інших держав тощо [7].

Щодо надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності, то закінченням цей злочин є з моменту, коли громадянин України почав надавати конкретну допомогу зазначеним вище суб'єктам у проведенні цієї діяльності (О. Бантишев, В. Картавцев) [8].

Шкода, яка може завдаватися Україні у результаті підривної діяльності, була визначена, на нашу думку, у ст. 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» (втратив чинність на підставі Закону № 2469-VIII від 21.06.2018). За цим законом найбільш суттєвими загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві, які можуть бути результатом підривної діяльності, були:

у зовнішньополітичній сфері:

– посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав;

– спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;

у сфері державної безпеки:

– розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб;

– загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-тех-

нічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян;

– поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності;

– спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;

– прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України;

у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України:

– поширення зброї масового ураження і засобів її доставки;

– небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних сил України, інших військових формувань, що загрожує зниженням їх боєздатності;

у внутрішньополітичній сфері:

– можливість виникнення конфліктів у сфері міжетнічних і міжконфесійних відносин, радикалізації та проявів екстремізму в діяльності деяких об'єднань національних меншин та релігійних громад;

в економічній сфері:

– істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу;

– скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку;

– ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки;

– нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому числі фінансової (фіскальної) політики держави;

– відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків;

у науково-технологічній сфері:

– наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн;

в екологічній сфері:

– неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів;

в інформаційній сфері:

– розголошення інформації, яка становить державну таємницю, або іншої інформації з обмеженим доступом, спрямованої на задоволення потреб і забезпечення захисту національних інтересів суспільства і держави [9].

М. Мельник та М. Хавронюк під підривною визнають будь-яку діяльність, пов'язану:

– зі спробою зміни системи вищих органів державної влади нелегітимним шляхом (це можуть бути дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади, посягання на життя державного діяча тощо);

– з втручанням у зовнішню політику України (наприклад, несанкціоноване відповідними органами державної влади України розірвання дипломатичних чи консульських стосунків з іншою державою, зрив важливих міждержавних переговорів або глобальних міждержавних форумів);

– з втручанням у внутрішню політику (скажімо, організація міжконфесійних, міжетнічних та інших конфліктів, розпалювання сепаратистських настроїв серед населення окремих регіонів, фінансування, оснащення чи інше забезпечення незаконних збройних формувань на території України, організація інформаційної експансії з боку інших держав);

– зі спробою зміни території України (шляхом, наприклад, організації не передбачених Конституцією України референдумів з територіальних питань);

– зі спробою знизити обороноздатність України (організація і вчинення диверсій у формі дій, спрямованих на зруйнування об'єктів, які мають велике оборонне значення, прийняття рішень про згортання наукових досліджень у галузі військової науки і техніки, свідоме гальмування приведення мобілізаційних планів у відповідність до сучасних умов, винахід спеціальних вірусів чи внесення їх у комп'ютерні системи з метою утруднення їхньої роботи або знищення накопиченої на магнітних носіях важливої для виконання завдань оборони інформації тощо);

– зі створенням умов для діяльності на території України іноземних розвідок (вербування агентури серед жителів України, підбір кандидатів для вербування та завчасний підкуп службових осіб, зокрема тих, що допущені до інформації «особливої важливості», надання допомоги у придбанні документів прикриття для іноземних розвідників, влаштування їх на посади, пов'язані з можливістю доступу до секретної інформації);

– з ужиттям заходів щодо посилення економічної залежності України від інших держав (ініціювання розірвання торговельних зв'язків України з іншими державами, підписання від імені України явно економічно не вигідних для неї зовнішньоекономічних контрактів, вчинення диверсій у формі дій, спрямованих на зруйнування об'єктів, які

мають велике народногосподарське значення) тощо [10].

Як бачимо, подані складники підривної діяльності співзвучні з визначеними вище загрозами національній безпеці України.

Водночас у разі застосування поняття «підривна діяльність», на нашу думку, з'ясування мотиву і мети є необхідним тоді, коли необхідно визначити чітку ознаку суб'єктивної сторони конкретного складу злочину (мету збирання, а також передавання чи виголошення розміщення даних, які підпадають під зміст відомостей, що становлять державну таємницю, за окремими показниками чи за їх сукупністю) [11]. Важливо, що таке спонукування зумовлене внутрішніми потребами, ідеологічними поглядами та інтересами людини, а метою є очікуваний результат, якого прагне особа, усвідомлюючи шкоду для конкретних органів державної влади чи окремих громадян.

Однак для наявності складу державної зради необхідно установити наявність посягання хоча б на одну із визначених груп суспільних відносин з однієї зі сфер інтересів громадянського суспільства і держави.

Крім цього, слід урахувати загальну громадсько-політичну обстановку, в умовах якої з'являється, публічно виголошується конкретна інформація, спробувати встановити причинно-наслідкові зв'язки, а також виявити можливі мету й мотиви появи такої інформації. Це дасть змогу висунути кілька найбільш вірогідних версій щодо осіб суб'єктів маніпулятивного впливу – замовника, координатора або організатора чи безпосереднього виконавця впливу.

Визнання підривною діяльністю дій, що за сукупністю становлять загрозу для національної безпеки, зумовлює необхідність її визначення як діянь суспільно небезпечних, які завдають шкоди об'єкту кримінально-правової охорони. Зазначене сприятиме спрощеній класифікації таких дій та, відповідно, підвищить ефективність застосування норми.

Висновки

Отже, з огляду на зазначене та з метою належного розуміння суспільством, а також правоохоронними органами під час документування, ефективного застосування норми закону з виявлення ознак підривної діяльності як форми державної зради, пропонується надати таке визначення терміна «підривна діяльність»: зафіксовані належним чином діяння окремих організацій, груп та осіб, зокрема публічних, з формування та створення резонансу в суспільстві, що мають на меті настання негативних наслід-

ків, які прямо або опосередковано завдають шкоду національній безпеці України.

Можливо, є інші точки зору щодо визначення цього поняття, тому зацікавлених учених та фахівців запрошуємо до дискусії за цією проблематикою з метою відпрацювання колективної позиції для запровадження його на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Вирок Каланчацького районного суду Херсонської області від 25 вересня 2014 року, справа № 657/999/14-к, провадження № 2201400000000096. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/40635983> (дата звернення: 01.07.2019).

2. Вирок Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 12 травня 2016 року, справа № 344/4742/15-к, провадження № 1-кп/344/1/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57626315> (дата звернення: 01.07.2019).

3. Кримінальний Кодекс Республіки Казахстан. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=2397;-10 (дата звернення: 05.07.2019).

4. Конституція Сполучених Штатів Америки. URL: https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm (дата звернення: 05.07.2019).

5. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія / О.Ф. Бантишев, О.В. Шамара. 3-е вид., перероб. та доп. Київ : 2014. 198 с.

6. Кончук Н.С. Об'єкт складу злочину «державна зрада». *Європейські перспективи*. 2015. № 4. С. 89–95.

7. Александров Ю.В. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. Київ : Правові джерела, 2008. 894 с.

8. Бантишев О.Ф., Картавцев В.С. Злочини проти основ національної безпеки України. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: у 2 т. / за ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ : Алерта : КНТ : Центр учбової літератури, 2009. Т.1. Розд. I. Ос. част. С. 276.

9. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 19.08.2019).

10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-тє вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ : Юридична думка, 2007. 1184 с.

11. Звід відомостей, що становлять державну таємницю, затверджений наказом Служби безпеки України від 12 серпня 2005 року № 440. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05/page> (дата звернення: 19.08.2019).

The article notes that at this time in the regulatory legal acts on the basis of which decisions should be made, there is no clear definition of the concept of “subversive activity”, which is used in Article 111 of the Criminal Code of Ukraine “Treason”. The recognition by subversive activities of actions that collectively pose a threat to national security, predetermines the need to define it as socially dangerous actions that damage the object of criminal law protection. It is established that the aforementioned will contribute to a simplified classification of such actions and, accordingly, will increase the effectiveness of the application of the norm.

It is substantiated that the absence of a separate definition of the essence of the concept of “subversive activity” leads to a subjective assessment of the presence in the actions and consequences of the signs of a crime under Article 111 of the Criminal Code of Ukraine both by investigators and prosecutors, and judges. The thesis is proved that it is necessary to recognize subversive activities as actions that together pose a threat to national security, predetermines the need to define it as socially dangerous actions that damage the object of criminal law protection. The aforementioned will facilitate a simplified classification of such actions and, accordingly, increase the efficiency of the application of the norm.

At the same time, in the application of the concept of “subversive activity”, according to the authors, clarification of the motive and purpose is necessary when it is necessary to determine a clear sign of the subjective side of a specific corpus delicti (the purpose of collecting, as well as transmitting or announcing the placement of data that fall under the content of information that constitute state secrets, according to individual indicators or their combination. It is important that such an incentive is due to internal needs, ideological views and interests of a person, and the goal is to expected result that craves a person, realizing the harm particular public authorities or private citizens.

In particular, the authors propose to take into account the general socio-political situation in which specific information appears, is publicly announced, try to establish causal relationships, as well as identify possible goals and motives for the appearance of such information. This will allow us to put forward some of the most reliable versions regarding the faces of the subjects of manipulative influence – the customer, coordinator or organizer, or direct performer of influence.

Therefore, some approaches to the discussion are proposed for the definition of the concept of “subversive activity”, clarification of its essence and substantiates the need to apply this concept at the legislative level precisely in the proposed definition.

Key words: concept, subversive activity, causing harm, responsibility, act, threat, state secret, public person.